

РОЗВИТОК НАЦІОНАЛЬНОГО КОРПОРАТИВНОГО УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

**А.Ю. Бережна, кандидат економічних наук,
Регіональне відділення ФДМУ по Полтавській області**

© Бережна А.Ю., 2017.

Стаття отримана редакцією 07.02.2017 р.

Вступ. Система корпоративного управління має формувати економічні, правові, соціальні передумови сталого розвитку національної економіки, активного залучення інвестицій. У документах Організації з економічного співробітництва та розвитку наголошується, що головним чинником підвищення ефективності є корпоративне управління, його вплив розповсюджується далеко за межі інтересів акціонерів, корпорацій. Корпоративне управління є джерелом конкурентоспроможності країн та важливим фактором економічного й соціального прогресу.

Особливістю сьогодення є процес глобалізації, сутність якого проявляється через транснаціоналізацію світових господарських зв'язків, високий темп зростання прямих іноземних інвестицій, котрі у свою чергу відіграють основну роль у трансферті технологій, промисловій реструктуризації, формуванні глобальних корпорацій, що впливає на розвиток національних економік. Головними суб'єктами сучасної глобальної економічної системи є транснаціональні корпорації (ТНК), які поряд із країнами стали повноцінними учасниками міжнародних економічних відносин, вплив котрих на світову економіку та політику продовжує зростати. В умовах формування глобальних ринків, турбулентності зовнішнього середовища, загострення конкуренції на світовому ринку для транснаціональних корпорацій особливого значення набуває розроблення ефективної системи корпоративного управління, яка має забезпечити інвестиційну привабливість, здатність адаптуватися до змін, впливає на конкурентоспроможність бізнесу.

Трансформація української економіки, інтеграція її до світової економічної системи, приватизація державної власності та формування акціонерних товариств обумовили особливу увагу до проблем корпоративного управління з боку національних регуляторів і бізнесу. У сучасних умовах розвиток українського корпоративного сектора потребує значних інвестицій, відбувається боротьба між конкуруючими ринками країн, що розвиваються, за залучення капіталу іноземних інвесторів, які у свою чергу звертають увагу на стан, фактори корпоративного управління.

Таким чином, актуальним є питання формування моделі корпоративного управління, що здатна забезпечити міжнародну конкурентоспроможність українського корпоративного сектора та подальший розвиток інноваційної соціально орієнтованої економіки в умовах глобалізації.

Огляд останніх джерел досліджень і публікацій. Проведений аналіз літературних джерел свідчить, що корпоративне управління є однією з найбільш популярних тем, які обговорюються у науковому та бізнес-середовищі України й інших країн. Значна кількість робіт науковців присвячена порівнянню моделей управління бізнесом (О.М. Вакульчик, Л.Є. Довгань, В.В. Пастухова, Л.М. Савчук), можливостям підвищення ефективності якості корпоративного управління та інвестиційної привабливості компаній (Д. Баюра, Н.Е. Деєва, В.А. Євтушевський, Д.В. Задихайло, О.Р. Кібенко, Т.О. Заєць, Г.В. Назарова, Т.В. Момот, Н.А. Супрун), узгодженню інтересів учасників корпоративних відносин (Л.О. Птащенко, А.Б. Педько, О.М. Вінник), міжнародним аспектам корпоративного управління (Н.В. Даций, Т.В. Корягіна, В. Кривоус).

Основну увагу в роботах цих авторів приділено дослідженню зв'язку корпоративного законодавства та ефективності корпоративного управління компанії, розвитку моделей у межах інституційних особливостей різних країн. Питання впливу глобалізаційних процесів на еволюцію моделей і формування різних систем корпоративного управління не знайшли належного розгляду.

Постановка завдання. Аналіз низки наукових праць показав [2, 4, 5, 8–10, 15–18, 21, 23, 24] неповне висвітлення цієї проблеми. Важливим є дослідження проблематики формування національної моделі корпоративного управління в умовах глобалізації світової економіки. Створення уніфікованої моделі та виявлення особливостей національної моделі корпоративного управління має проводитись на методологічному підґрунті системного підходу до виявлення тенденцій розвитку корпоративного управління з урахуванням глобального контексту.

Основний матеріал і результати. Визначальною тенденцією розвитку сучасного суспільства та світової економіки є глобалізація. Проблеми останньої викликають дискусії по всьому світу. Процеси глобалізації аналізуються в межах теорій розвитку загального господарства. Домінуючим є ринковий підхід у дослідженнях розвитку світової економічної системи, що обґрунтовується ідеями інституціоналізму. Представниками напряду є Дж. Гелбрейт (місце та роль держави у системі корпоративного управління), Т. Віблен, У. Мітчелл (теорія промислових циклів), Я. Тінберг, Дж. Форрестер, Д. Медоуз (глобальні проекти розвитку світової економіки). Теорії спрямовані на обґрунтування заходів контролю над розподілом ресурсів, отримання економічного домінування, формування нового економічного порядку; розглядають сценарії різних аспектів соціально-економічного розвитку на регіональному та глобальному рівнях. Дослідження еволюції світової економіки й глобалізації дозволило сформувані відповідні концепції глобальної економічної системи. Серед інших можна визначити теорії імперіалізму та неоімперіалізму; модернізації (М. Вебер, Т. Пирсон, Г. Мюрдаль) і неоеволюціонізму, теорії залежності (Р. Пребіш), стадій зростання (У. Ростоу), теорії світової системи (І. Валлерстайн) тощо [22]. Створення міжнародної громадської організації Римський клуб (1968 р.) активізувало вивчення проблем глобалізації. Науковці й члени цієї організації (А. Печчеї, Я. Тімберген, Дж. Форрестер, А. Кінг та інші) виходячи з настанови, що світ є єдиною системою, глобальні проблеми перебувають у складній взаємозалежності, а розв'язання однієї з них передбачає врахування впливу всього комплексу світової системи, основний акцент роблять на необхідність укріплення міжнародного співробітництва всіх країн.

Наприкінці 70-х років ХХ сторіччя розвивається концепція неоліберальної глобалізації (В. Істерлей, М. Фрідман, Ф. Хаек, В. Ойкен, Л. Єрхард). З огляду на кризовий стан моделі розвитку країн Заходу в цей період основним аргументом теорії стає констатація недоречності державного втручання в економіку та необхідність повернення до вільного ринку й вільної конкуренції. Глобалізація розглядається як специфічний варіант інтернаціоналізації господарського, політичного, культурного життя людства, який орієнтований на економічну інтеграцію у глобальних масштабах із максимальним залученням науково-технічних досягнень, вільних ринкових механізмів та ігноруванням сформованих національних утворень, багатьох соціальних, культурно-цивілізаційних й природно-екологічних імперативів. До негативів у теорії неоліберальної глобалізації, що піддані критиці, можна віднести відсутність настанов, спрямованих на розв'язання проблем кризових економік, на підтримку соціальної справедливості, припустимість зниження соціальних, трудових стандартів, збільшення навантаження на навколишнє середовище тощо [20].

Унаслідок усвідомлення соціологічної складової проблем ринку та конкуренції, відмови від вузькоекономічного підходу до господарських процесів і глобалізації сформувався напрям, представлений напрацюваннями М. Грановера, М. Кастельса, М. Єлбро та інших. Розгляд проблематики нерозривних зв'язків економіки з іншими сферами суспільного життя призвів до констатації обумовленості економічних процесів сукупністю суспільних інститутів, до яких можна віднести як правові норми прийняття адміністративних рішень, так і прийняті у суспільстві системи цінностей, традиції, норми поведінки, мораль, етику. Соціолог М. Кастельс визначає глобалізацію як нову капіталістичну економіку, до якісних характеристик котрої можна віднести інформацію, знання, інформаційні технології, що є рушійними силами конкурентоспроможності. Так, нова економіка має організовуватися передусім через мережеву систему менеджменту, виробництва, розподілу, а не окремих господарських структур, як раніше, і за своїми масштабами вона є глобальною. Соціолог М. Єлброу доводить, що суспільство необхідно розглядати лише як систему в оточенні інших систем та відповідно як підсистему світового суспільства. Глобалізація призводить до поглиблення неоднорідності, до виникнення нової моделі світу – «світу 20 : 80», «суспільства однієї п'ятої» – так званий «золотий мільярд», який охоплює лише п'яту частину населення планети контролює 80% усіх ресурсів; розвинуті 20% країн розпоряджаються 84,7% світового ВВП, на їх громадян припадає 84,2% світової торгівлі та 85,5% заощаджень на внутрішніх рахунках.

Сучасні процеси глобалізації мають визначальний вплив на розвиток міжнародного бізнесу. Об'єктивним процесом є транснаціоналізація діяльності міжнародних компаній, що являє собою частину більш узагальненого явища, коли формуються глобальні корпорації, які використовують переваги міжнародного ринку, реалізують глобальні стратегії. Існує нерозривний зв'язок між змінами на макроекономічному рівні та змінами в організації діяльності транснаціональних корпорацій. Процеси глобалізації надають можливість корпораціям диверсифікувати джерела фінансування, залучати міжнародних інвесторів. Змінюється структура власності корпорацій, що призводить до ще більшого розмивання національної належності, дозволяє змінювати місце дислокації корпоративного

центру шляхом перенесення за межі країни реєстрації. Такі процеси впливають на підвищення вимог до системи корпоративного управління з боку міжнародної спільноти, сприяють розробленню, прийняттю міжнародних стандартів у сфері корпоративного управління. Одним з факторів конкурентоспроможності корпорацій є ефективна система корпоративного управління та її постійне вдосконалення.

Система управління корпорацією кожної окремої країни має свої специфічні властивості, але існує значна кількість спільних ознак корпоративного управління, що дозволяє фахівцям у галузі світових корпоративних процесів виокремити такі моделі корпоративного управління: англо-американську (англосаксонську), німецьку (континентальну, західноєвропейську), японську. При цьому за базу порівняння взяті основні елементи, як-то країни розповсюдження, головні учасники та структура управління, законодавчі норми, структура власності, моніторинг діяльності й вимоги до розкриття інформації, форми та засоби фінансування, корпоративні дії, що потребують схвалення акціонерів [12]. Ключовою ознакою для такої класифікації доречно визначити призначення й обсяг функціональних повноважень спостережної ради товариства. Використовуючи інші класифікаційні ознаки, моделі корпоративного управління можна визначити за ступенем концентрації власності – інсайдерську та аутсайдерську; за врахуванням інтересів учасників – стейкхолдерську й акціонерну; за структурою виконавчих і спостережних органів – модель подвійних стандартів та унітарну модель корпоративного управління [17].

Процес формування вітчизняної моделі корпоративного управління відбувався під впливом класичних моделей корпоративного управління без фактичного переважання жодної з них. Щодо властивостей англо-американської моделі: відносини акціонерів між собою та корпорацією нормативно врегульовані на законодавчому й локальному рівнях корпоративних актів; відсутність домінуючих інвесторів та розпорошеність акцій; система ефективних засобів захисту інтересів акціонерів; наявність публічних (державних) корпорацій, які контролюються міністерствами у державному секторі. На зразок цієї моделі в Україні з'явилася власність робітників і широке коло акціонерів-аутсайдерів, почала формуватися система фінансового ринку та фінансових посередників, запроваджено механізми корпоратизації. Щодо основних рис німецької моделі: ключова роль банків у представництві й контролі на всіх рівнях корпоративного управління. На зразок німецької моделі відбувалося формування структури управління акціонерним товариством і зростання ролі банків у структурі корпоративних відносин. Щодо японської моделі: тісний зв'язок між банками як основними вкладниками та фінансово-промисловою мережею; вплив держави через схеми перехресного володіння. На зразок японської моделі держава стала значним акціонером, а у державних холдингах – 100-відсотковим власником.

Національна модель корпоративного управління проходить етапи становлення; погляди вчених щодо ідентифікації національної моделі різняться [4, 10, 13, 14, 17, 21, 23]. До основних особливостей, що є переконливими та характеризують сучасну національну практику корпоративного управління як неефективну, можна віднести такі: акціонерні товариства виникли в процесі сертифікатної приватизації та корпоратизації державних підприємств, за якої емітенти не отримали інвестиційного ресурсу для розвитку товариства; процеси концентрації розпорошених пакетів акцій у промислово-фінансових групах відбувалися за відсутності ліквідного фондового ринку, що не додає прозорості процесам; існування протягом двох десятиріч акціонерних товариств у формі закритих (на загальнодержавному рівні було помилкою перетворювати підприємства у ЗАТ) не виправдовували існування за своєю сутністю та особливістю, що призвело до стійкої традиції нехтування інтересами міноритарних акціонерів; неможливість застосування такого методу залучення капіталу, як додатковий випуск акцій, корпоративних облігацій із розміщенням на фондових ринках (через хронічну збитковість діяльності); інсайдерський контроль домінуючого власника з огляду на дотримання власних інтересів усупереч інтересам акціонерів; відсутність дієвого зовнішнього та внутрішнього контролю за діяльністю менеджменту, що не відповідає сутності корпоративного управління; закріплення провідної ролі спостережних рад, що не стимулює відповідальність виконавчих органів управління; застосування рейдерських методів перехоплення корпоративного контролю, що обумовлює нестабільність діяльності господарств, корпорацій; домінування короткострокових цілей при прийнятті рішень щодо використання активів, що не є фактором збільшення рівня капіталізації; відсутність системи захисту права власності та можливість передачі прав власності суб'єктам ринкових відносин через механізми ринку корпоративного контролю тощо.

Системи корпоративного управління характеризуються насамперед специфікою національного законодавства, вони встановлюють загальні підходи до форм власності, повноважень щодо прийняття

корпоративних рішень, реалізації прав власності та постійно трансформуються відповідно до змін, тенденцій і гео економічних викликів.

Усвідомлення необхідності інституціоналізації корпоративного середовища відбулося в розвинутих країнах світу наприкінці двадцятого століття [9, 16]. У перших програмних документах відображено намагання формалізувати нові підходи у сфері корпоративного управління: щодо концепції внутрішнього контролю (доповідь комісії Тредеуя, США, 1974); щодо вимог до розкриття інформації компаніями, що торгують акціями на Лондонській біржі (доповідь голови урядової комісії Кенбері, Великобританія, 1992); Перший кодекс корпоративного управління (Кодекс Кенбері, Великобританія, 1993); щодо внутрішнього контролю та фінансової звітності корпорації (доповідь Рутемана, Великобританія, 1994); щодо рад директорів публічних компаній (доповідь В'єно, Франція, 1995); щодо регулювання цінних паперів (доповідь Ламфалуссі, ЄС, 2001); щодо захисту прав акціонерів, внутрішнього контролю в корпорації (Закон Сарбейнса–Окслі, США, 2002); щодо функцій невиконавчих директорів корпорацій (доповідь Хігса, Великобританія, 2003); щодо голосування на загальних зборах акціонерів (доповідь Майнера, Великобританія, 2004) тощо.

Активізація уваги на початку XXI сторіччя до проблем сталого розвитку, який передбачає збалансованість економічних, соціальних та екологічних цілей суспільства, стимулювала якісні зміни у суспільному усвідомленні проблем корпоративного управління. Цей період визначається формуванням стандартів, принципів, правил, норм поведінки корпорацій такими міжнародними організаціями, як: Конфедерація європейських асоціацій акціонерів – «Євроакціонери» (система механізмів представництва інтересів акціонерів у межах євро регіону); Міжнародна мережа корпоративного управління (механізми корпоративного управління, стандарти корпоративної взаємодії, принципи відповідального інвестування); Організація економічного співробітництва та розвитку – ОЕСР (програма створення системи універсальних норм і стандартів корпоративного управління). У названих документах акцентується увага на основному завданні корпоративного управління, що полягає у захисті прав акціонерів з урахуванням базових підходів до ефективної корпоративної політики: справедливість, відповідальність, прозорість, підзвітність. Основою формування ефективних механізмів корпоративного управління визначено транспарентність, яка проявляється через прозорість структури власності, відносин з фінансово зацікавленими особами, доступність та якісне розкриття інформації, фінансової звітності. Щодо принципів корпоративного управління, акцентується на їх еволюційності, тобто синхронізації змін принципів і змін корпоративного середовища.

Для узгодження загальносвітових процесів соціального розвитку країн та розвитку корпоративного управління з'являються нові формальні й неформальні інститути, створюються регуляторні документи: «Global Compact» об'єднала при ООН транснаціональні корпорації, міжнародні та недержавні організації, сформувала Перелік принципів і кодексів для ділової практики соціальної відповідальності корпорацій (сукупність 21 документа, серед них Принципи глобальної корпоративної відповідальності, Кодекс поведінки корпорації, Міжнародні стандарти менеджменту навколишнього середовища) [6].

Для розв'язання питань гармонізації глобальних ініціатив та проектів до діалогу залучаються носії процесу глобалізації, в тому числі керівники провідних країн світу, транснаціональних корпорацій через діалогові майданчики за умови відповідальної поведінки як компаній, так і національних урядів, координації взаємодії суб'єктів міжнародних економічних відносин. Питання корпоративної соціальної відповідальності переважає в інституційному конструктиві: держава–корпорація–суспільство. Корпоративна соціальна відповідальність є відповідальністю тих, хто приймає бізнес-рішення, за тих, на кого безпосередньо чи опосередковано ці рішення впливають. КСВ формалізується концепцією, що заохочує компанії враховувати інтереси суспільства, беручи на себе відповідальність за вплив діяльності компанії на споживачів, стейкохолдерів, працівників, громади та навколишнє середовище в усіх аспектах своєї діяльності. КСВ є добровільною діяльністю компаній приватного і державного секторів, спрямованою на дотримання високих стандартів операційної та виробничої діяльності, соціальних стандартів і якості роботи з персоналом, мінімізацію шкідливого впливу на навколишнє середовище тощо, з метою вирівнювання наявних економічних та соціальних диспропорцій; створення довірливих взаємовідносин між бізнесом, суспільством і державою; поліпшення результативності бізнесу та показників прибутковості у довгостроковому періоді [2, 5, 23].

Характерною особливістю формування корпоративного управління в Україні є стиль розвитку корпоративних відносин, які формувалися не еволюційним шляхом, а внаслідок проведення політичних, соціальних, економічних, ринкових реформ (однією з яких було проведення

акціонування підприємств [1]). Норми корпоративного управління містять головні положення, за котрими будуються корпоративні відносини та здійснюється управління корпорацією. Одним з інструментів удосконалення корпоративного управління є запровадження національних принципів корпоративного управління [19], що відповідає загальносвітовим тенденціям щодо розроблення й запровадження кодексів корпоративного управління як на міжнародному, державному рівнях, так і на рівні корпорацій. Доцільним є застосування основних положень корпоративного управління, що мають місце у міжнародній практиці. Головні принципи повинні формуватися за напрямками: права акціонерів; рівне ставлення до акціонерів; роль зацікавлених осіб в управлінні корпорацією; розкриття інформації та прозорість; обов'язки правління. Запровадження кодексів корпоративного управління має на меті підвищення прозорості, цілісності й верховенства закону.

Перші етапи формування національного корпоративного сектора мали риси, характерні для країн з перехідною економікою. Корпоратизація державних підприємств відбувалася без дотримання таких ознак корпорації, які пояснюють її економічну сутність та життєздатність і відрізняють від інших інститутів підприємницької діяльності: корпорація є самостійною юридичною особою, яка створена на невизначений строк існування групою інвесторів шляхом об'єднання капіталів для здійснення відтворювального процесу; власність (активи) корпорації належать їй самій як юридичній особі, учасники корпорації є власниками капіталу як вартості акції; майнова відповідальність власників корпорації обмежена розміром їхнього внеску; управління корпорацією відокремлене від власності; можливість передачі та продажу іншим особам акцій, які належать інвесторам. Створені в процесі приватизації й корпоратизації державних підприємств акціонерні товариства, холдингові компанії (національні та державні акціонерні компанії) не відповідали на той час економічній сутності корпорації, оскільки відбулося не об'єднання капіталів і їх інвестування в підприємство, а зміна форми власності та її поділ на частки (розміром вартості акції), а також деякий час не виконувався принцип розділення власності й управління. Саме створення та використання в бізнес-групах офшорних компаній на початку для виконання торговельних і фінансових функцій корпорацій, які включали концентрацію прибутку за кордоном шляхом трансфертного ціноутворення, а потім і для інших цілей, таких як консолідація активів, управління ними, залучення інвестицій, отримання дивідендів тощо, дозволило корпораціям набути притаманні їм риси.

Унаслідок проведеної приватизації контроль над підприємствами за допомогою невитратних, у тому числі тіньових, схем приватизації отримали бізнес-групи, які доречно назвати квазіінвесторами (відсутність цільової настанови прибутковості та капіталізації). Подолати цю хибну практику можна шляхом створення відповідних економічних, правових, організаційних і фінансових передумов для перерозподілу контролю над приватизованими підприємствами в руках груп, орієнтованих на довгострокову високорентабельну роботу компаній, шляхом: створення сприятливого бізнес-клімату для прибутково орієнтованих груп; формування більш жорстких умов ведення бізнесу для квазіінвесторів та інших неприбуткових груп поряд зі створенням для них спонукальних мотивів до реального інвестування й зміни цільових орієнтирів; істотне коригування приватизаційної політики на користь підвищення ефективності управління державними корпоративними правами [3].

Корпорації, швидко розвиваючись унаслідок наявності синергетичного ефекту, не притаманного іншим агентам ринкових відносин, активно й постійно трансформуючись, забезпечують динаміку технологічного та промислового розвитку. До сучасних тенденцій розвитку корпорацій можна віднести: укрупнення корпорацій, підвищення їхньої ролі у світовій економіці; ускладнення структури власності корпорацій унаслідок інтеграції промислового й фінансового капіталу, диверсифікації напрямів і сфери діяльності; інтернаціоналізація шляхом створення транснаціональних корпорацій та глобалізація через механізми транскордонних злиттів і поглинань; підвищення ролі людського капіталу та прискорення внутрішнього організаційного розвитку; посилення взаємозв'язку між напрямками і темпами зростання бізнесу та якістю корпоративного менеджменту. Провідниками процесів глобалізації є ТНК Північної Америки, Західної Європи, Японії, які забезпечують випуск 80% загального обсягу продукції всіх ТНК (у світі їх біля 40 тисяч). На сьогоднішній день у середньому 75-85% споживчого ринку зосереджено у руках найбільших ТНК світу і ця тенденція не має спадного характеру. Малий, середній та навіть великий бізнес не рідко просто не в змозі конкурувати із капіталом і брендом ТНК.

Національна економіка не уникне впливу транснаціональних корпорацій, але уряд може регулювати рівень їхньої присутності. В Україні працює багато глобальних і регіональних транснаціональних корпорацій, як-от: KPMG, Cersanit, Ciklum, GfK. Стимулами для перетину ТНК національних кордонів може бути експансія з метою доступу до нових ринків збуту, збільшення обороту й прибутків за рахунок дешевших ресурсів виробництва (робочої сили, сировини) чи

прагнення диверсифікації ризиків за рахунок послаблення залежності від кон'юнктури в певній окремій країні. Важливим фактором є збільшення прибутковості капіталу та фінансового результату діяльності корпорації. Капітал мігрує з країн, де бізнес втрачає конкурентоспроможність, рентабельність (у тому числі через високу вартість робочої сили, податкове навантаження тощо), до держав, де умови для відповідного виду бізнесу на цей момент сприятливіші. Але інноваційна складова переважно залишається в країнах походження компаній. Науково-технічні розробки передають спочатку до країн із високою конкуренцією та вимогами до якості товарів, а потім уже до менш розвинених, де на відповідний продукт може зберігатися тривалий попит.

Діяльність ТНК в економіці України переважно спрямована на внутрішній ринок; корпорації використовують місцеві виробничі потужності (через придбання активів, які пройшли приватизацію), а не створюють власні. ТНК не є альтернативою вітчизняним фінансово-промисловим групам, а конкуренція дає змогу бізнесу міцнішати і набувати національного та наднаціонального масштабу. Але необхідно враховувати наявність такого типу ТНК, що прагнуть прибутків за рахунок ренти, монополістичних переваг і навіть використовують бюджетні фонди своїх держав для експансії. Для таких корпорацій важливим є доступ до природних, сировинних ресурсів, транспортних систем держави. Країни третього світу від розвинених відрізняє нездатність повністю стягнути ренту з користувачів природними ресурсами, при цьому надприбутки отримують ТНК, залишаючи країни бідними. Для України в цілому прихід ТНК є позитивним фактором, навіть за умов дешевої робочої сили, оскільки: знімає гостроту валютного дефіциту, пов'язаного з імпортом; створює робочі місця; сприяє підвищенню культури ведення бізнесу за світовими стандартами. Але попри це Україна має сформувати запобіжники для захисту власних національних інтересів.

Для запобігання негативним впливам глобалізації у національному корпоративному секторі потрібні ефективні державні інститути (антимонопольні, з фінансового нагляду, у сфері захисту довкілля) та участь у міжнародних угодах, що посилює вплив національної регуляторної політики. Законодавство України щодо захисту працівників та довкілля на практиці може бути дієвим, хоча й потребує вдосконалення. Водночас державні інститути порівняно слабкі, що означає можливість суттєвого впливу на уряд із боку великих компаній, що може шкодити суспільству в цілому.

Україні потрібно багато зробити для запровадження норм і стандартів, відповідних до європейських, але насамперед слід зрозуміти та проаналізувати помилки й прорахунки, вжити заходів для їх усунення і для підготовки бази для реформування економіки в умовах глобальних викликів. Наступні дослідження в частині становлення інституційного поля корпоративної взаємодії мають бути спрямовані на імплементацію міжнародних, розроблення уніфікованих стандартів діяльності корпорацій, кодексів корпоративного управління та соціальної відповідальності за участю всіх носіїв процесу глобалізації – держав, міжнародних і національних організацій, корпорацій.

Висновки. Процеси глобалізації мають вплив на розвиток бізнесу через транснаціоналізацію діяльності компаній, формування глобальних корпорацій, які використовують переваги міжнародного ринку, реалізують глобальні стратегії, диверсифікують джерела фінансування, при цьому змінюється структура власності корпорацій, зменшується національна належність. Такі процеси впливають на підвищення вимог до системи корпоративного управління з боку міжнародної спільноти, сприяють розробленню та прийняттю міжнародних стандартів у сфері корпоративного управління. Значущим фактором конкурентоспроможності корпорацій є ефективна система корпоративного управління, яка потребує постійного вдосконалення.

За результатами дослідження основних моделей корпоративного управління, їх еволюції в умовах глобалізації світової економіки й порівняння з національною моделлю корпоративного управління визначені характерні ознаки розвитку корпоративних відносин, що стримують можливість до інтеграції у світову економічну спільноту. До найбільш важливих напрямів подальшого вдосконалення системи корпоративного управління можна віднести розвиток фондового ринку, імплементацію міжнародних стандартів корпоративного управління у практику компаній, удосконалення корпоративного законодавства, підвищення ролі державного регулятора, розвиток інституційних умов розвитку корпоративного сектора. Усвідомлення незворотності глобалізації вимагає створення комплексу запобіжних заходів для проходження національною економікою інтеграційних процесів у корпоративному секторі з максимальною користю для нашого суспільства.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Закон України «Про акціонерні товариства» від 17.09.2008 № 514-УІ із змінами та доповненнями в редакції закону від 21.12.2016 № 1801-УІІІ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/514-17>

2. Баюра Д. Формування систем корпоративного управління на засадах соціальної відповідальності / Д. Баюра // Вісник КНУ. – 2013. – № 10 (151). – С. 18 – 21. – (Серія: Економіка).
3. Бережна А.Ю. Управління корпоративними правами держави в контексті збалансованості інтересів учасників / А.Ю. Бережна // Перший етап модернізації економіки України: досвід та проблеми [Текст]: монографія / О.М. Алімов, О.І. Амоша та ін.; за заг. ред. В.І. Ляшенка; ІЕП НАН України, КПУ. – Запоріжжя: КПУ, 2014. – 798 с. – С. 219 – 229.
4. Вакульчик О.М. Корпоративне управління: економіко-аналітичний аспект [Текст] / О.М. Вакульчик. – Дніпровськ: Пороги, 2003. – 257 с.
5. Вінник О.М. Публічні та приватні інтереси в господарських товариствах: проблеми правового забезпечення [Текст]: монографія / О.М. Вінник. – К.: Атака, 2003. – 352 с.
6. Глобальний договір ООН [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.globalcompact.org.ua>
7. Євтушевський В.А. Стратегія корпоративного управління [Текст] / В.А. Євтушевський, К.В. Ковальська, Н.В. Бутенко. – К.: Знання, 2007. – 287 с.
8. Євтушевський В.А. Західноєвропейський досвід державного регулювання корпоративного сектора / В.А. Євтушевський // Вісник КНУ. – 2008. – № 101. – С. 42 – 44. – (Серія : Економіка).
9. Дацій Н.В. Роль міжнародних стандартів у процесі розвитку та оптимізації інституту корпоративного управління / Н. В. Дацій // Вісник Академії митної служби України. – 2011. – №1. – С. 25 – 31. – (Серія: Державне управління) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vamcudu_2011_1_4
10. Деєва Н.Е. Корпоративне управління в умовах розвитку фінансового ринку: автореф. дис. док. екон. наук: 08.00.04 / Н.Е. Деєва; Інститут економіки промисловості НАН України. – Донецьк, 2011. – 34 с.
11. Демб А, Нойбауер Ф.-Ф. Корпоративне управління: віч-на-віч з парадоксами [Текст] / Пер. з англ.– К.: Основи, 1997. – 302 с.
12. Довгань Л.Є. Управління корпораціями [Текст]: монографія / Л.Є. Довгань, В.В. Пастухова, Л.М. Савчук. – К.: ІВЦ «Видавництво «Політехніка», 2004. – 236 с.
13. Задихайло Д.В. Корпоративне управління [Текст] / Д.В. Задихайло, О.Р. Кібенко, Г.В. Назарова. – Харків: Еспада, 2003. – 687 с.
14. Засць Т.О. Становлення корпоративного управління в Україні / Т.О. Засць // Економіка і держава. – 2010. – № 7. – С. 57 – 59.
15. Корягіна Т.В. Зарубіжний досвід державного регулювання корпоративного сектора / Т.В. Корягіна // Економіка АПК. – 2010.– № 18. – С. 43 – 49. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.agrosvit.info/pdf/18_2010/10.pdf
16. Кривоус В. Становлення норм і правил корпоративної взаємодії – запит суспільства в умовах глобалізації / В. Кривоус // Вісник Тернопільського національного економічного університету. – 2016. – № 3. – С. 98 – 105.
17. Момот Т.В. Вартісно-орієнтоване корпоративне управління: від теорії до практики впровадження [Текст] : монографія / Т.В. Момот. – Харків: ХНАМГ – Харків, 2006. – 380 с.
18. Педько А.Б. Власність, контроль і конфлікт інтересів в акціонерних товариствах [Текст] : монографія / А.Б. Педько. – Київ: ВД «Києво-Могилянська академія», 2008. – 325 с.
19. Рішення, Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку, від 24.01.2008 № 52 «Про схвалення проекту нової редакції Принципів корпоративного управління України, затверджених рішенням Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 11.12.2003 № 571»
20. Соколенко С.І. Глобалізація і економіка України [Текст] / С.І. Соколенко. – К.: Знання, 1999. – 326 с.
21. Супрун Н.А. Еволюція вітчизняної моделі корпоративного управління [Текст]: монографія / Н.А. Супрун. – К.: КНЕУ, 2009. – 270 с.
22. Стиглиц Дж. Ю. Глобалізація: тривожні тенденції [Текст] : Пер. с англ. Г.Г. Пирогова / Дж. Ю. Стиглиц. – М.: Национальный общественно-научный фонд, 2003. – 304 с.
23. Птащенко Л.О. Збалансованість економічних інтересів: інноваційні напрями державного і корпоративного стратегічного управління [Текст]: монографія / Л.О. Птащенко; Полтавський національний технічний ун-т ім. Юрія Кондратюка. – К.: ЦУЛ, 2009. – 296 с.
24. Рудковський О.В. Корпоративні відносини як складова системи управління корпоративною безпекою / О.В. Рудковський // Стратегія економічного розвитку України: зб. наук. праць КНЕУ. – 2015. – № 37. – С. 194 – 203.

УДК 330.1-323.74-334.722

Бережна Алла Юрївна, кандидат економічних наук, начальник. Регіональне відділення Фонду державного майна України по Полтавській області. **Розвиток національного корпоративного управління в умовах глобалізації.** Розглянуто процеси глобалізації в межах теорій розвитку світового господарства. Досліджено основні моделі корпоративного управління, їх еволюцію в умовах глобалізації світової економіки та особливості прояву національної моделі корпоративного управління. Доведено необхідність запровадження заходів захисту національних інтересів у процесі співпраці з транснаціональними корпораціями.

Ключові слова: корпоративне управління, глобалізація, приватизація, транснаціональні корпорації, корпоративна соціальна відповідальність.

UDC 330.1-323.74-334.722

Berezhna Alla, PhD (Economics). Regional Office of the State Property Fund of Ukraine in Poltava region. **The development of the national corporate management under the conditions of globalization.** The article deals with the processes of globalization in the context of theories of the world economy development. The author researched the basic models of corporate management and their evolution in the context of the world economy globalization and especially the implementation of a national model of corporate management. The author described that it is very important the necessity of carrying out activities for the protection of national interests in cooperation with transnational corporations.

Keywords: corporate management, globalization, privatization, transnational corporations, corporate social responsibility.

УДК 330.1-323.74-334.722

Бережная Алла Юрьевна, кандидат экономических наук, начальник. Региональное отделение Фонда государственного имущества Украины по Полтавской области. **Развитие национального корпоративного управления в условиях глобализации.** Рассмотрены процессы глобализации в рамках теорий развития мирового хозяйства. Исследованы основные модели корпоративного управления, их эволюция в условиях глобализации мировой экономики и особенности реализации национальной модели корпоративного управления. Обоснована необходимость проведения мероприятий защиты национальных интересов в процессе сотрудничества с транснациональными корпорациями.

Ключевые слова: корпоративное управление, глобализация, приватизация, транснациональные корпорации, корпоративная социальная ответственность.